

**Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә
укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган
мәктәп туры өчен олимпиада биремнәренең җаваплары
2022-2023 уку елы, 10 нчы сыйныф**

**Ответы олимпиадных заданий школьного тура по татарскому языку
для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке
(для изучающих татарский язык)
2022-2023 учебный год, 10 класс**

Максимальный балл – 122 б.

Время выполнения – 120 минут

I. Устная часть. (макс. б. – 25)

II. Письменная часть.

1. Найдите конец пословиц (по 1 баллу, макс. б. – 5).

1) Авызың кыек булса да	а) мактанчыкның теле эшләр
2) Эшләп ашасаң	б) кечеләргә шәфкать кыл
3) Тыйнакның кулы эшләр	в) тәмләп ашарсың
4) Тирләп эшләсәң	г) сүзең туры булсын
5) Олыларга хөрмәт кыл	д) һәр ризык балдай татлы була

1 ___Г___ 2 ___Д___ 3 ___А___ 4 ___В___ 5 ___Б___

2. Раскройте скобки, поставьте слова в нужные формы (по 1 баллу, макс. б. – 6).

- 1) Экскурсовод безгә (Казан) Казанның истәлекле урыннары турында сөйләде.
- 2) Төрле (илләр) илләрдән килгән татарлар Бөтендөнья татар корылтаенда чыгыш (ясаган) ясаганнар.
- 3) Сөз җиләккә кемнәр белән (барды) бардыгыз ?
- 4) Без матур көннәрдә табигатькә чыгарга (ярат) яратабыз.

- 5) Урман кисүчеләр (чыршы) чыршыны кисеп аударгач, каяндыр тиен килеп чыкты.

3. Выберите и поставьте местоимения в предложения (по 1 баллу, макс. б. - 6)

Туган жир, туган туфрак, туган нигез. Бу тирән мәгънәле төшенчәләр һәркем өчен изге һәм кадерле нәрсәләргә аңлата. Кеше кайда гына булмасын, нинди генә урыннарны күрәп сокланмасын, аның күңелен һәрвакыт газиз жире, туган нигезе үзенә тарта.

Алмашлыклар: *кайда, үзенә, бу, аның, һәркем, нинди*

4. Составьте предложения (по 2 б., макс. б. – 8)

- 1) Иң, чыкты, ярышларында, алдынгы, спорт, кем, урынга?
- 2) Мәскәү, тапшыру, мин, кызыклы, кичә, турында, шәһәре, карадым.
- 3) Салына, нчы, театрына, нигез, 1906, татар, елда.
- 4) Дустым, китәсем, минем, таныштырып, белән, килә, сезне.

№	Предложения	Макс. кол-во баллов - 8	Баллы
1.	Кем спорт ярышларында иң алдынгы урынга чыкты?	2	
2.	Мин кичә Мәскәү шәһәре турында кызыклы тапшыру карадым.	2	
3.	Татар театрына 1906 нчы елда нигез салына.	2	
4.	Минем сезне дустым белән таныштырып китәсем килә.	2	

5. Напишите ответы на вопросы (по 1 б., макс. б. – 5)

- 1) Син дусларыңның туган көннәренә нинди бүләк бирергә яратасың?
- 2) Кайсы спорт төре белән шөгылләнәргә яратасың?
- 3) Нинди чит телләр өйрәнергә теләр идең?
- 4) Иң яратып пешерә торган ризыгың нинди?
- 5) Синәңчә, иң яхшы ял итү урыны кайда?

№	Ответы	Макс. кол-во баллов в - 5	Баллы
1.	<i>Мин дусларыма тормышта кирәкле, файдалы бүләкләр бирергә яратам.</i>	1	
2.	<i>Йөзү белән шөгыйльләнергә яратам.</i>	1	
3.	.....	1	
4.		1	
5.		1	

6. Придумайте и впишите первую часть сложных предложений (по 1 б., макс.б. – 5)

1. ..., ә без кафега барырга уйладык.
2. ... , шуңа күрә Ильяс спектакльга соңга калды.
3. ...., әмма кибет сәгать тугызга кадәр генә эшли икән.
4. ..., шуның өчен Алсу иң матур күлмәген кияргә булды.
5. ... , чөнки күк йөзен болытлар чолгап алган иде.

№	Предложения	Макс.кол-во баллов - 5	Баллы
1.	Кызлар кинога китте, ә без кафега барырга уйладык	1	
2.	Дәресләр соң бетте, ...	1	

3.	Мин кибетне соңга кадәр эшли дип уйладым, ...	1	
4	Бүген көн кояшлы, матур, шуның ...	1	
5.	Кинәт кенә караңгыланды, чөнки ...	1	

7. Составьте и запишите диалог, используя текст (макс.б. – 20)

Каз каурые күп гасырлар буена кулланылган. Шекспир, Ломоносов, Жан-Жак Руссо, Пушкин һәм Тукай каз каурые белән язган.

Корыч каләм беренче булып 1820 нче елда Германиядә килеп чыга. Соңрак Франциягә, Россиягә һәм башка илләргә тарала. Ул кыйммәт торган. Корыч каләмле ручканы еш кына алмаз, рубин, бриллиант һәм башка кыйммәтле асылташлар белән бизәгәннәр. Шуңа күрә каләмнең бәясе тагын да күтәрелгән. Мондый каләмне тик аристократлар, байлар гына сатып ала алганнар.

“Кызыклы дөнья” китабыннан

№	Число реплик	Макс.кол-во баллов - 20	Баллы
1.	- Каз каурыен язу өчен берничә ел кулланылганмы ?		
2.	- Юк аны берничә гасыр дәвамында язу өчен кулланганнар?		
3.	- Бик күп классик язучылар да каурый каләм белән язганмы?		
4.	Әйе, Шекспир, Ломоносов, Жан-Жак Руссо, Пушкин, Тукайлар үз эсәрләрен каурый каләм белән язаннар.		
5.	-		

6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

8. Переведите на татарский язык и запишите. Цифры пишите словами (по 2 балла, макс.б. – 12)

1. Высота азиатского слона – 3 метра, вес - 5 тонн. 2. Его сердце весит 12 килограммов. 3. Она бьется 40 раз в минуту. 4. За 18 часов слон может съесть 360 килограммов пищи. 5. В день выпивает около 90 литров воды. 6. Спит слон лишь 2-4 часа в день.

№	Предложения	Макс.кол-во баллов	Баллы
---	-------------	--------------------	-------

		- 12	
1.	Азия филенең биекlege өч метр, авырлығы – 5 тонна.	2	
2.	Аның йөрәгенең авырлығы уника килограмм.	2	
3.	Ул минутына кырык тапкыр тибә.	2	
4.	Фил унсигез сәгатътә өч йөз алтмыш килограмм азык ашый ала.	2	
5.	Көн буена туксан литрлап су эчә.	2	
6.	Фил көнгә нибары ике-дүрт сәгать кенә йоклай.	2	

9. Переведите на русский язык и запишите (по 2 б., макс.б. – 10)

1. Кешеләрнең күнелен яулау өчен нинди булырга кирәк? 2. Минемчә, беренчедән, һәр кеше белән ягымлы сөйләшә белергә кирәк. 3. Икенчедән, кешеләргә карата игътибарлы һәм тыныч булырга кирәк. 4. Өченчедән, әлбәттә, һәркемгә ярдәм итәргә кирәк. 5. Усал, саран, ялкау, хәйләкәр, тупас кешеләрне беркем дә яратмый.

№	Предложения	Макс.кол-во баллов - 10	Баллы
1.	Чтобы завоевать сердца людей каким нужно быть?	2	
2.	По-моему, во-первых, нужно уметь разговаривать с каждым человеком ласково.	2	
3.	Во-вторых, нужно быть внимательным к людям и спокойным.	2	
4.	В-третьих, конечно нужно помочь каждому.	2	

5.	Злых, скупых, ленивых, хитрых, грубых никто не любит.	2	

10. Напишите, какую страну Вы бы хотели увидеть и почему? (8-10 предложений, макс.б. – 20)